

Hıristiyanlığın Öncüsü Olarak
İSKENDERİYELİ
PHİLO

Dursun Ali AYKİT

Eskiyeni Yayınları: 55

Hıristiyanlığın Öncüsü Olarak
İSKENDERİYELİ PHİLO

Dursun Ali AYKIT

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Kapak Resmi
Bibliothèque Nationale'de bulunan ve MS. 9. yüzyıldan kalma
İskenderiyeli Philo'ya ait en erken portrelerinden biridir.

Baskı ve Cilt
Sözkesen Matbaacılık Tic. Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1518. Sokak No: 2/40
Yenimahalle/ANKARA
Tel: 0312.395 21 10 (Sertifika No: 13268)

1. Baskı: Ocak 2011 (Kitabevi)
2. Baskı: Şubat 2019

ISBN: 978-605-5978-64-8

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.eskiyeni.org • e-mail:fcr@fcr.com.tr

Hıristiyanlığın Öncüsü Olarak
**İSKENDERİYELİ
PHİLO**

Dursun Ali AYKİT

Ankara 2019

Dursun Ali AYKIT

1976 yılında Keşap'ta (Giresun) doğdu. 1999'da Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde lisans eğitimini bitirdi. 2000'de Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalı'nda araştırma görevliliğine atandı. 2004'de Cumhuriyet Üniversitesi'nde Yüksek lisansını; 2010'da da Marmara Üniversitesi'nde doktorasını tamamladı. 2014'de doçent olan yazar, halen Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Dinler Tarihi öğretim üyesi olarak görevini sürdürmektedir.

Yazarın Dinler Tarihi alanında '*Misyon ve İnciller*', '*Etiyopya Kilisesi*' ve '*Dinler Tarihi*' başlıklı kitapları ve alanıyla ilgili makaleleri bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR -----	5
İSKENDERİYELİ PHILO'NUN ESERLERİNİN KISALTMASI -----	5
ÖN SÖZ -----	9
GİRİŞ -----	11
Araştırmanın Konusu ve Kaynakları-----	12
I. BÖLÜM	
HELENİSTİK YAHUDİLİK VE İSKENDERİYELİ PHILO'NUN HAYATI 15	
I- Helenizm ve Yahudilik-----	17
A- Yahudilerin Mısır Merkezli Tarihi -----	18
B- Helenistik Yahudilik-----	30
II- İskenderiyeli Philo-----	59
A- Hayatı-----	59
B- Kaynakları-----	66
1- Philo'nun Kaynaklarından Biri Olarak LXX (Septuagint) -----	66
2- Philo'nun Kaynaklarından Biri Olarak Pisagor -----	69
3- Philo'nun Kaynaklarından Biri Olarak Platonculuk -----	71
4- Philo'nun Kaynaklarından Biri Olarak Stoacılık-----	75
5- Philo'nun Kaynaklarından Biri Olarak Yahudi Yorum Geleneği-78	
6- Philo'nun Kaynaklarından Biri Olarak Gnostisizm -----	82
C- Eserleri -----	85
D- Değerlendirme -----	92
II. BÖLÜM	
PHILO'NUN KUTSAL KİTABI YORUM METODOLOJİSİ -----	95
I- Kutsal Kitap -----	97
II- Literal Yaklaşım -----	102
III- Alegorik Yaklaşım ve Philo'nun Katkıları -----	109
III. BÖLÜM	
PHILO'NUN TEOLOJİK GÖRÜŞLERİ -----	125
I- Philo'da Yasa/Şeriat Anlayışı -----	127
II- Philo'da Tanrı Anlayışı-----	148
III- Philo'da Logos Anlayışı -----	170

A- Musa ve Logos İlişkisi -----	184
B- Sophia ve Logos İlişkisi -----	188
IV- Philo'da Mistisizm Anlayışı -----	192
V- Philo'da Kurtuluş ve Ahlak Anlayışı -----	202
VI- Philo'da Tanrısal Krallık ve Politika Anlayışı -----	209

IV. BÖLÜM

PHİLO'NUN HİRİSTİYANLIĞIN GELİŞİMİNE ETKİSİ-----	221
I- Pavlus -----	242
II- Apostolik Babalar-----	266
III- Apolojistler -----	271
IV- İskenderiyeli Clement-----	288
V- Origen-----	307
VI- Athanasius ve Arius -----	324
VII- Pelusium'lu Isidore -----	326
VIII- Eusebius -----	329
IX- Kapadokyalı Babalar -----	335
A- Basil-----	335
B- Nazienli Gregory -----	336
C- Nyssalı Gregory -----	337
X- Latin Babalar -----	345
A- Ambrose -----	347
B- Jerome -----	360
C- Augustine -----	362
SONUÇ -----	367
BİBLİYOGRAFYA-----	375
DİZİN -----	393

KISALTMALAR

Age.:	Adı geçen eser
Agm.:	Adı geçen makale
ANRW:	Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt
Bkz.:	Bakınız
ed.:	Editör
Krs.:	Karşılaştır
LXX:	Septuagint
Lt.:	Litre
MÖ.:	Milattan Önce
MS.:	Milattan Sonra
Ö.:	Ölümü
s.:	Sayfa
SPhA:	The Studia Philonica Annual
terc.:	Tercüme eden
vb.:	Ve benzeri
yay.:	Yayınları

İSKENDERİYELİ PHILO'NUN ESERLERİNİN KISALTMASI¹

Abr.:	On Abraham
Aet.:	On the Eternity of the World
Agr.:	On Husbandry
Cher.:	On Chrubim
Confl.:	On the Confusion of Tongues
Congr.:	On the Preliminary Studies
Decal.:	On the Decalogue
Det.:	The Worse Attacks the Better

¹ Philo'nun eserleri hususunda hem F. H. Colson-G. H. Whitaker'in *Philo with an English Translation*, (The Loeb Classical Library, Cambridge, 1929) ve hem de C. D. Yonge'nin *The Works of Philo Complete and Unabridged*, (Hendrickson Publishers, Massachusetts, 1993) kitaplarından yararlanılmıştır.

Ebr.:	On Drunkenness
Flacc.:	Flaccus
Fug.:	On Flight and Finding
Gig.:	On the Giants
Hyp.:	Hypothetica (Apology for the Jews)
Jos.:	On Josephus
Leg.:	On the Embassy to Gaius
Leg. All.:	Allegorical Interpretation
Mig.:	On the Migration of Abraham
Mos.:	Moses
Mut.:	On the Change of Names
Opl.:	On Creation
Plant.:	On Noah's Work as a Planter
Post.:	On the Posterity and Exile of Cain
Praem.:	On Rewards and Punishments
Prov.:	On Providence
Quaest In Gn.:	Questions and Answers on Genesis
Quaest In Ex.:	Questions and Answers on Exodus
Quis Her.:	Who is the Heir
Quod Deus.:	On the Unchangeableness of God
Quod Omn. Prob.:	Every Good Man is Free
Sac.:	On the Sacrifice of Abel and Cain
Sob.:	On Sobriety
Som.:	On Dreams
Spec. Leg.:	On the Special Laws
Virt.:	On the Virtues
Vit. Cont.:	On the Contemplative Life

ÖN SÖZ

Günümüz Hıristiyanlığı, bir bakıma farklı dönemlerin ve meselelerin sonucu ortaya çıkmıştır. Zira bu hususta Hıristiyan Konsilleri tarihini incelemek, hangi dönemlerde ne tür problemlerin konuşulup nasıl bir çözüme ulaşıldığı ile ilgili oldukça net bir bilgi verecektir. Günümüzde Hıristiyanlığın sonraki dönemlerine ait farklı çalışmalar yapılmaktadır. Ancak eğer Hıristiyanlığın köklerindeki farklılıklar ve anlayışlar ortaya konulmazsa bu dinin süreklilik arzeden kanonik-heretik çatışması tam olarak anlaşılabilir. İşte bu çalışmada Hıristiyanlık denilen hareketin gelişimindeki en temel köklerinden biri olan Helenizm ile karşılaşması incelendi. Aslında Hıristiyanlık öncesi Yahudiler, Helenizmle yüzleşmeye çalışmış ve buna dair bir takım cevaplar vermeye gayret etmişlerdir. Bu hususta elimizdeki geniş literatüre sahip İskenderiyeli Philo, bir köşe taşı konumundadır.

Böyle bir çalışmanın ortaya çıkmasında büyük emeği olan ve bana sadece akademik hayatla ilgili değil; yaşamın bizzat kendisine dair de danışmanlık yapan hocam Prof. Dr. Kürşad DEMİRCİ'ye en kalbi saygılarımı yazılı bir dökümanda da sunmayı bir borç bilirim. Bu çalışma süresince her zaman olumlu katkılarını gördüğüm Prof. Dr. Ali DURUSOY ve Prof. Dr. Ali KÖSE, Prof. Dr. Şinasi GÜNDÜZ, Prof. Dr. Mazlum UYAR ve Prof. Dr. Ahmet GÖKBEL'e teşekkürlerimi sunarım. Araştırmamızı okuma zahmetinde bulunan ve gerekli gördüğü değişiklikleri belirten Doç. Dr. Mehmet ALICI'yı ve ulaşamadığım birkaç kitabı Almanya'dan getiren Doç. Dr. Zişan FURAT'ı ve Dr. Abdullah TRABZON'u burada ayrıca zikretmek isterim. Araştırmamı 1 yıllığına The Catholic University of America'da (Washington DC) 2214 Nolu Yurt Dışı Araştırma Bursu aracılığıyla yapmamı sağlayan TÜBİTAK'ın yetkililerine de en içten

şükranlarımı bildiririm. Zira onların desteği olmasaydı araştırma, bu durumundan çok daha gerilerde olurdu. Bunlara ek olarak THE CATHOLIC UNIVERSITY OF AMERICA'nın değerli öğretim üyelerinden Prof. Dr. Charles B. JONES ve Prof. Dr. William A. BARBIERI'yi her zaman şükranla anmaktayım. Ayrıca her daim desteklerini hissettiğim aileme teşekkürlerimi sunarım.

Sivas-2019